

Nr 89.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Kristianstad; given Stockholms slott den 14 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F A D O L F.

Harald Malmberg.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDBLAD, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Kristianstad samt anför därvid följande.

Sedan 1902 års riksdag beviljat anslag, bland annat, till uppförande av byggnader för inrymmande av sex nya batterier av Vendes artilleriregemente, förordnade Kungl. Maj:t, efter i ärendet verkställd utredning, genom brev den 10 september 1903, att dessa batterier skulle i mån av deras uppsättande förläggas till Kristianstad, varjämte Kungl. Maj:t, med antagande av ett utav stadsfullmäktige i Kristianstad lämnat anbud om upplåtelse av

mark m. m. för nytt kasernetablissemang, bemyndigade arméförvaltningens fortifikationsdepartement att i enlighet därmed sluta avtal med staden. I anledning härav träffades mellan fortifikationsdepartementet och staden Kristianstad ett den 7 och den 25 november 1903 dagtecknat avtal, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. B) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Enligt ett den 15 och den 28 februari 1908 dagtecknat kontrakt mellan fortifikationsdepartementet, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt Kristianstads stads drätselkammare, å stadens vägnar, har staden till kronan upplåtit mark att användas till plats för kasernetablissemang och övningsfält m. m. för Norra skånska infanteriregementet ävensom i övrigt åtagit sig vissa förpliktelser gentemot kronan i anledning av detta regementes förläggning till staden. Berörda kontrakt torde även få fogas såsom bilaga (Bil. C) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Den 24 juli 1919 har mellan kronan och staden slutits ett avtal, innefattande vissa ändringar i och tillägg till 1908 års kontrakt.

Vidare har staden — som jämlikt kungl. brev den 4 april 1873 fått till sig på vissa villkor med nyttjanderätt upplåtet ett kronan tillhörigt markområde för anläggning av ett vattenverk — genom ett mellan fortifikationsdepartementet och staden den 15 november 1924 träffat avtal tillförsäkrats att fortfarande med nyttjanderätt disponera denna s. k. vattenverkstomt, så länge tomten användes för vattenverket. Detta avtal reglerar dessutom grunderna för beräkandet av det pris, kronan har att erlagga för till truppförbanden i staden levererat vatten. Transumt av avtalet torde få fogas såsom bilaga (Bil. D) vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Sedan vid 1925 års riksdag beslut fattats rörande försvarsväsendets omorganisation, har kasernkommittén inlett förhandlingar med staden Kristianstad i syfte att träffa uppgörelse angående den ersättning, som borde tillkomma staden i anledning av de genom omorganisationen inträdda förändringarna i fråga om truppörläggningen till staden. Dessa förhandlingar, för vilka kommittén i skrivelse den 25 november 1929 lämnat närmare redogörelse, hava lett till avslutandet av en den 6 och den 19 november 1929 dagtecknad överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt staden Kristianstad, å andra sidan. Ifrågasvarande överenskommelse torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Kasernkommittén har därjämte i sin nyssnämnda skrivelse hemställt, att i sammanhang med oförmälda ersättningsfrågas avgörande till prövning måtte upptagas spörsmålet om avstående till Kristianstads stadsförsamling av all den rätt, kronan eventuellt kunde äga till den mark, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1833 tagits i anspråk för begravningsplats av Kristianstads stads- och garnisonsförsamlingar, så ock till vederlag för sagda mark.

I förenämnda skrivelse den 25 november 1929 har kasernkommittén till en början yttrat sig beträffande betydelsen för staden Kristianstad av 1925 års beslut i försvarsfrågan samt stadens uppoffringar i anledning av truppförbandsförläggningarna till staden m. m. Härutinnan har kommittén anfört följande.

Kasern-
kommitténs
framställning.

Till Kristianstad vore för närvarande förlagda två truppförband: Vendes artilleriregemente och Norra skånska infanteriregementet.

Vendes artilleriregemente hade med sex batterier varit förlagt till Kristianstad före genomförandet av 1892 års härordning, men genom denna hade regementets samtliga eller åtta batterier förlagts till staden. Därvid behöfliga utvidgningar av kasernetablissemanget hade föranlett en överenskommelse mellan kronan och staden. Sedermera hade regementet ånyo utökats genom 1901 års härordning, i följd varav genom kungl. brev den 10 september 1903 förordnats, att ytterligare sex batterier av Vendes artilleriregemente skulle, i mån av deras uppsättande, förläggas till Kristianstad. Även i sammanhang med denna utvidgning av regementet hade en överenskommelse träffats mellan kronan och staden (se Bil. B). Enligt 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan skulle Vendes artilleriregemente organiseras på sex batterier, dock att under repetitionsövningarna skulle organiseras nio batterier.

Betydelsen för staden av förenämnda beslut framginge av nedanstående tablå.

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	Årskon- tingent vårn- pliktiga	Utbild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Manskap	Musik- personal	Civil- militär personal	Pensio- nerad personal	Summa			
1892 (1902)	64	44	596	33	3	—	740	745,000	240	90
1901 (1911)	59	52	390	21	4	—	526	798,000	390	365
1914	61	53	354	21	4	—	493	1,025,000	390	365
1925	41	26	202	—	4	4	277	618,000	400	200

Av tablån framginge, att 1925 års organisation innebure en minskning i förhållande till 1892 års härordning med 23 officerare och 18 underofficerare samt all musikpersonal, varjämte beloppet av avlöningsförmåner — beräknade enligt de av kommittén tillämpade grunder — till den vid regementet fast anställda personalen minskats med omkring 127,000 kronor. I förhållande till 1901 års härordning innebure 1925 års organisation en minskning av antalet officerare med 18 och antalet underofficerare med 26 samt av hela musikpersonalen; och minskades det i enlighet med de av kommittén antagna grunder beräknade avlöningsbeloppet till den vid regementet fast anställda personalen med cirka 180,000 kronor.

Norra skånska infanteriregementet skulle enligt 1925 års beslut vara organiserat såsom ett normalinfanteriregemente, omfattande sex utbildningsenheter. Betydelsen för staden av den härmed följande personalreduceringen vid regementet framginge av nedanstående tablå.

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	Årskon- tinent- vårn- pliktiga	Utbild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Manskap	Musik- personal	Civil- militär personal	Pensio- nerad personal	Summa			
1901	47	38	267	33	4	—	389	590,000	630	240
1914	53	39	204	33	4	—	333	806,000	630	340
1925	40	26	135	21	4	4	230	585,000	760	165 ¹⁾
										140

¹⁾ Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

Beträffande de i denna tablå meddelade uppgifterna borde särskilt framhållas, att i förhållande till 1901 års härordning — varå det mellan kronan och staden angående regementets förläggning upprättade kontraktet vore grundat — medförde 1925 års organisation en minskning av antalet officerare med 7 och antalet underofficerare med 12. Vad musikpersonalen anginge, hade denna enligt 1901 års härordning efter en år 1905 beslutad omorganisation bestått av 11 musikunderofficerare och 22 man, tillhörande manskapet, men skulle enligt 1925 års härordning utgöras av 1 musikdirektör, 5 musikunderofficerare och 15 man, tillhörande manskapet. Musikunderofficerarnas antal minskades alltså med 6, men i stället tillkomme 1 musikdirektör. Jämförelsen mellan de enligt 1901 och 1925 års härordningar utgående avlöningsförmånerna till den fast anställda personalen vid regementet, nämnda avlöningsförmåner beräknade i enlighet med de av kommittén antagna grunder, utvisade en minskning med cirka 5,000 kronor.

Med anledning av den år 1892 beslutade utökningen av *Vendes artilleriregementes* förläggning till Kristianstad hade Kungl. Maj:t infortrat yttrande från staden, i vad mån staden vore villig att, såsom gengäld för de med den utökade förläggningen förenade fördelarna för staden, med visst kontant belopp samt viss mark bidra till kasernetablissemangets utvidgning. Staden hade då i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 december 1894 förklarat sig villig att bidra med *dels* ett kontant belopp av 40,000 kronor, *dels ock* den del av norra folkskolans trädgård, som funnes angiven å en skrivelsen bifogad karta, dock under villkor att kronan samtidigt till staden avstode följande områden:

samtliga de områden, varå kronan genom stämningen i en genom Kungl. Maj:ts dom den 22 november 1893 avgjord rättegång emot staden framställt anspråk;

de norr om staden befintliga gamla fästningsgravarna, sådana de funnes upptagna å nämnda karta;

det lägenheten Skottenburg tillhörande jordområdet; samt

den s. k. kronans vattningsväg, dock med kronan förbehållen besittningsrätt till dåvarande Skottenburgsområdet till den 1 mars 1906 och rätt till bibehållande av badhus å dåvarande platsen vid Helgeå och för väg till detsamma.

Den mark, som staden skulle avstå till kronan, hade beräknats äga ett värde av cirka 6,000 kronor, medan den mark, som kronan skulle överlåta å staden, av kronan beräknats äga ett försäljningsvärde av cirka 8,650 kronor, vartill emellertid kommit en del gatumark.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition (nr 25) föreslagit 1895 års riksdag att godtaga en överenskommelse med staden på förenämnda grunder, samt

riksdagen godkänt förslaget (skrivelse nr 30), hade avtal i enlighet härmed träffats mellan kronan och staden den 1 oktober och den 11 november 1896.

I samband med regementets utökning genom 1901 års härorganisation hade mellan kronan och staden ingåtts det i det föregående berörda, den 7 och den 25 november 1903 dagtecknade avtalet (se Bil. B). Rörande innehållet av detta avtal finge kommittén hänvisa till detsamma. I ett till Svenska stadsförbundet lämnat meddelande hade staden angivit sina uppoffringar på grund av detta avtal sålunda:

1) upplåtelse av 12.5 hektar mark till ett värde av	kronor	40,000:—
2) kontant inbetalning till arméförvaltningen för förstärkning av kasernetablissemangets byggnadsgrund	»	85,398: 29
3) vägarbeten, fyllning av kasernområdet m. m.	»	143,401: 71
4) framdragande av gas-, vatten- och avloppsledningar ...	»	14,100:—
5) utläggning av järnvägsspår till kasernområdet	»	17,100:—
	<u>Kronor</u>	<u>300,000:—</u>

Därjämte hade staden tidigare kontant inbetalt för uppförande av Södra kasernen	kronor	40,000:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>340,000:—</u>

Beträffande *Norra skånska infanteriregementet* hade den 15 och den 28 februari 1908 mellan staden Kristianstad och kronan upprättats ett kontrakt, däri staden åtagit sig vissa förpliktelser. Angående innehållet av kontraktet finge kommittén hänvisa till detsamma (se Bil. C). Genom kontrakt av den 24 juli 1919 hade mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement och Kristianstads stad träffats avtal om ändringar i och tillägg till kontraktet den 15/28 februari 1908. Dessa ändringar och tillägg hade i allt väsentligt avsett:

1) att den förut avtalade 18 meter breda vägen till kaserntomten skulle utläggas endast till en bredd av 10 meter, inberäknat gång- och ridbanor, grusas och makadamiseras och utgå från Näsbychaussén till kaserntomtens gräns vid etablissemangets vakt- och arrestbyggnad;

2) att staden skulle från kaserntomten till den punkt söder om tullhusbyggnaden i staden, där vägen till godsmagasinet nådde järnvägsspåret till Älmhult, utlägga en två meter bred grusad gångväg över Näsby fält; dock skulle staden fritagas från kostnaderna för såväl underhåll av vägen som vakthållning vid vägens korsning av järnvägsspåren;

3) att staden skulle, i stället för den förut avtalade gångbanan utmed norra chaussén, utefter ena sidan av den nya vägen utmed järnvägsviadukten anlägga en två meter bred gångbana;

4) att staden skulle till kaserntomten framdraga gasledning och att statsverket å sin sida skulle under en tid av tio år, räknat från den tidpunkt staden börjat tillhandahålla regementet gas, erlägga enligt taxa gällande avgift för förbrukad gas, dock för minst 30,000 kbm. årligen, oavsett om förbrukningen understeg denna myckenhet;

5) att staden skulle från kaserntomten anlägga avloppsledning österut till stadens avloppsnät under villkor, att statsverket bidroge till anläggningen med 50,000 kronor. Ledningen skulle förbli stadens egendom samt underhållas för all framtid av staden på dess bekostnad, och skulle staden ansvara för ledningens rätta funktionerande. Avloppet från samtliga vattenklosetter å kasernområdet finge utsläppas i ledningen.

Stadens prestationer på grund av dessa kontrakt av åren 1908 och 1919 utgjorde enligt av staden lämnad uppgift:

1) inköp av tvenne hemman i Näsby till plats för kasern-etablissemang och övningsfält för regementet	kronor	130,000: —
2) anläggande av gasledning	»	49,963: 06
3) » » vattenledningar	»	77,296: 54
4) » » avloppsledningar	»	6,967: 12
5) utförande av väganläggningar och gångbanor	»	80,638: 54
	Kronor	344,865: 26

Dessutom hade staden fått vidkännas ersättning för vissa kostnader:

a) för inkorporering med staden av Näsby	kronor	60,000: —
b) inköp av ett hemman i Näsby till underlättande av reglering av området intill kasernområdet	»	64,000: —
c) halva kostnaden för inköp av Nosaby—Hammarjön	»	150,000: —
	Summa kronor	618,865: 26

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement hade träffat avtal dels den 11 januari/25 februari 1918 med Kristianstads elektriska distributionsaktiebolag om leverans av elektrisk kraft till Norra skånska infanteriregementets kasern-etablissemang, dels ock den 15 november 1924 med drätselkammaren i Kristianstad om leverans av vatten till truppförbanden inom staden. Sistnämnda avtal hade inneburit vissa jämkningar i ovan omförmälda avtal av åren 1903 och 1908 mellan kronan och staden (se Bil. D).

Staden Kristianstad hade hittills haft sig ålagd viss skyldighet att utgiva inkvarteringsbidrag. Härom hade arméförvaltningen i ett den 22 oktober 1925 avgivet utlåtande anfört, bland annat, att enligt inkvarteringsordningen för städerna utom Stockholm av den 22 februari 1841 (S. F. nr 3) vore landsortsstäderna numera helt befriade från skyldighet att åt manskap eller officerare och underofficerare med vederlikar bestå själva inkvarteringen, d. v. s. bostad in natura eller ersättning därför. Manskapet vore nämligen i varje fall förlagt i kronans kasernbyggnader. Vad officerare och underofficerare med vederlikar beträffade, hade före genomförandet av 1921 års löneroglering av statsmedel utgått inkvarteringsbidrag i de fall, då inkvartering in natura ej kunde dem beredas i för ändamålet inrättade lägenheter i kronans hus. Efter lönerogleringens genomförande hade ersättning i form av inkvarteringsbidrag inräknats i lönen; och skedde för personal, som tilldelades bostad i kronans hus, avdrag å lönen för begagnande av sådan bostad. Däremot kvarstode enligt författningen alltjämt skyldighet för vederbörande stad att bekosta s. k. servis för den personal, som av staden på angivna sätt åtnjöte inkvartering in natura eller ersättning därför. Uti inkvarterings-skyldigheten hade nämligen av ålder, utöver tillhandahållandet av bostad, ingått skyldighet att för inkvarteringstagarna bekosta, bland annat, sängutredning, d. v. s. säng och sängkläder, vilken skyldighet fullgjordes genom utbetalande av servisbidrag. Enligt särskilt stadgande i 21 § av gällande officersavlöningsreglemente skulle för beställningshavare, som ägde uppbara servisbidrag från ifrågasvarande städer, å lönen avdragas ett belopp, motsvarande vad han uppburde från vederbörande stad. Servisbidrag erlades emellertid numera på långt när icke av alla de städer utom Stockholm, till vilka garnisonerade truppförband vore förlagda. Beträffande de truppförband, som nyuppsatts enligt 1901 och 1914 års härordningar, hade det sålunda aldrig ifrågasatts, att vederbörande garnisonsstad skulle erlägga servisbidrag för truppförbandets personal. Å ena sidan hade nämligen beträffande officerare och underofficerare med vederlikar under fjärde huvudtitelns anslag till inkvarteringskostnader icke blott beräknats medel till inkvarteringsbidrag för dem, som icke åtnjöte bostad in natura, utan jämväl upptagits erforderliga

belopp för servisbidrag åt all ifrågavarande personal. Å andra sidan beräknades under anslaget till kasernutredning medel för tillhandahållande åt allt manskap av bland annat sängutredning. Men även i fråga om vissa av de städer, till vilka redan vid tiden före tillkomsten av 1901 års härordning varit förlagda garnisonerade truppförband, gällde, att de numera vore helt eller delvis befriade från dem enligt 1841 års inkvarteringsordning åliggande förpliktelser. Anledning härtill hade för vissa av städerna, såsom Ängelholm och Härnösand, varit, att de helt upphört att vara garnisonsorter. För andra städer åter hade ifrågavarande befrielse tillkommit på det sätt, att, sedan de äldre garnisonerade truppförbanden från städerna bortflyttats och efter det sedermera till dem förlagts andra i samband med härordningen nyuppsatta sådana, servisbidragen ansetts böra utgå av statsmedel enligt samma grund som vid truppförband i andra nya garnisonsstäder. I följd av anförda omständigheter kvarstode ifrågavarande skyldighet för närvarande blott beträffande ett fåtal städer, bland annat för Kristianstad för personalen vid Vendes artilleriregemente. Nämda stad bestode servisbidrag endast till officerare och underofficerare med vederlikar, varemot den icke längre erlade servisersättning för manskap. Några uttryckliga stadganden, varigenom befrielse i sistnämnda hänseende vunnits, hade icke meddelats, utan torde stadens skyldighet härutinnan allenast faktiskt upphört därigenom, att, då medel för bekostande av servis (sängutredning) för manskap blivit tillgängliga under vederbörligt statsanslag, stadens inbetalning till vederbörande truppförband enligt inkvarteringsordningen icke vidare kommit att påfordras.

Enligt av arméförvaltningen lämnad uppgift hade Kristianstad för budgetåret 1924/1925 i servisbidrag till personal vid Vendes artilleriregemente inbetalat ett belopp av 2,529 kronor 50 öre. I följd av den genom 1925 års försvarsbeslut inträdda minskningen i militärpersonalen vid regementet utginge för närvarande servisbidraget med ett årligt belopp av allenast 1,584 kronor.

I vederlag för de prestationer, staden i enlighet med den här ovan lämnade redogörelsen fullgjort för regementenas räkning, hade staden givetvis åtnjutit betydande fördelar av regementsförläggningarna.

De för Vendes artilleriregemente avsedda, i 1896 och 1903 års avtal åsyftade nya kasernerna hade varit färdiga år 1897 (Södra kasernens nyare byggnad), respektive år 1906 (Östra kasernen). Norra skånska infanteriregementets kasernetablissemang hade färdigställts år 1923. Från angivna år hade alltså Kristianstad åtnjutit fördelarna av den ökning i militärförläggningen till staden, som inträtt i och med respektive kasernetablissemangs utbyggnad. Beträffande infanteriregementet vore därjämte att anteckna, att kronan enligt 1908 års kontrakt skulle till staden, därest regementet i sin helhet icke vore till staden förlagt före den 1 oktober 1912, från och med sistsagda dag och intill dess så skett, till staden erlægga 5% årlig ränta å de utgifter, som staden på grund av kontraktet kunde komma att vidkännas. Dylig ersättning hade, då kasernetablissemanget blivit fullbordat först år 1923, av kronan måst till staden utgivas i enlighet med kontraktsbestämmelserna.

I detta sammanhang syntes även kunna omnämnas, att i fråga om Norra skånska infanteriregementet, på grund av de mellan kronan och staden gällande bestämmelserna i vad rörde utdragandet av gasledning och förbrukning av gas m. m., och enär regementets gasförbrukning icke uppgått till den stadgade minimikvantiteten, regementet hade fått till staden erlægga cirka 12,000 kronor för denna »underkonsumtion».

Vid utgången av år 1928 hade folkmängden i Kristianstad uppgått till omkring 13,200 personer. Den inkomst, varå utskylder år 1929 utdebiterats

till staden, hade belöpt sig till 15,773,000 kronor och det samma år utdebiterade beloppet till 914,663 kronor; härtill hade kommit progressivskattens kommunandel med 91,687 kronor. Under tiden 1916—1927 hade kommunalskatten i Kristianstad per bevillningskrona varit lägst 5 kronor 40 öre, år 1926, samt högst 7 kronor 50 öre, år 1919. Kommunalskatten hade de senaste åren, 1928 och 1929, varit 5 kronor 80 öre. Värdet av stadens tillgångar hade vid 1927 års utgång utgjort 9,585,693 kronor och dess skulder vid samma tidpunkt 6,147,849 kronor.

Beträffande de från stadens sida vid förhandlingarna framställda kompensationsyrkandena lämnar kasernkommittén följande redogörelse:

Under förhandlingarna med staden Kristianstad, vilka pågått alltsedan sommaren 1926, hade från stadens sida framställts rätt vittgående ersättningskrav, särskilt med anledning av den genom 1925 års riksdagsbeslut inträdda reduceringen beträffande Vendes artilleriregemente. För de ytterligare batterier, som enligt 1892 och 1901 års härordningar skulle förläggas till staden, hade nämligen staden fullgjort prestationer, vilka kunde beräknas hava medfört utgifter för staden till ett belopp av omkring 340,000 kronor. Då regementet enligt 1925 års försvarsorganisation skulle — fränsett tiden för repetitionsövningarna — åter bestå av allenast sex batterier, borde därför staden, enligt vad från dess sida framhållits, erhålla ersättning för åtminstone större delen av nyssberörda, till omkring 340,000 kronor beräknade utgifter.

Vid överbägandet av, i vilken form kompenstation skulle utgå till staden med anledning av den förändrade organisationen beträffande de till staden förlagda regementena, hade från stadens sida i huvudsak framställts följande yrkanden.

A. Staden borde befrias från vidare utgivande av servisersättning för personal vid Vendes artilleriregemente. Detta årliga servisbidrag, som närmast före genomförandet av 1925 års försvarsorganisation utgjorts av staden med 2,530 kronor, utginge numera med ett belopp av 1,584 kronor.

B. Den rabatt å priset för vatten, levererat till vissa delar av artilleriregementets etablissemang, som kronan ägde erhålla enligt det här ovan omförmälda kontraktet av den 15 november 1924, borde helt upphöra, och kronan för allt vatten betala samma avgift som andra större avnämare inom staden. Att märka vore, att vattenpriset i staden vore satt lika med stadens självkostnadspris. Då regementet vid nu ifrågavarande delar av etablissemanget icke något är uttagit mer vatten, än att bestämmelsen i 1924 års avtal om minimirabatt städe kommit till användning, kunde rabattens värde anses utgöra 3,200 kronor årligen.

C. Kronan borde utan ersättning avstå till staden vissa fastigheter eller delar av fastigheter, nämligen:

1. Den s. k. vattenverkstomten, utgörande del av stadsägän nr 566 och i areal innehållande omkring 5,432 kvadratmeter. Vattenverkstomten vore till staden i enlighet med 1872 års riksdags beslut upplåten med nyttjanderätt, att av staden innehavas så länge densamma användes för vattenverkets räkning. Ersättning för denna upplåtelse utginge icke till kronan i annan mån, än att kronan i sammanhang med och som ett slags vederlag för upplåtelsen tillerkänts rabatt å vatten, konsumerat vid vissa militära etablissemang, (rabatten reglerad genom 1924 års ovan omförmälda avtal). Då vattenverkstomten vore för all framtid, så länge densamma användes för avsett ändamål, upplåten till staden, kunde dess värde enligt stadens förmenande icke vara högre, än som motsvarade förenämnda rabatt. Överlåtelse till staden av äganderätten till tomten innebure därför icke i och för sig någon kompenstation, utan

denna låge i att rabatten å förbrukat vatten bortfölle. Tomtens värde i och för sig kunde icke sättas högre än 5 kronor per kvadratmeter eller tillhopa 27,160 kronor. Beräknade man tomtens värde efter det kapitaliserade värdet av förenämnda rabatt å vatten, så bleve tomtens värde, vid kapitalisering efter 5 %, 64,000 kronor.

2. Den s. k. Laboratorietomten eller stadsägan nr 596, i areal innehållande omkring 6,490 kvadratmeter. Denna tomt angränsade mot väster gata men på övriga tre sidor mark, som redan vore utlagd eller komme att ytterligare utläggas till stadens nya kyrkogård. Även Laboratorietomten borde därför tagas i anspråk för kyrkogårdsändamål. De upplag av explosiva varor, som funnes å tomtens, utgjorde en synnerligen stor fara, särskilt sedan numera en del av de vid gatan motliggande och övriga närliggande tomter blivit bebyggda med hyreshus och ytterligare bebyggelse vore att förvänta i denna del av staden. Tomten kunde, enligt stadens förmenande, skäligen åsättas ett värde av 2 kronor kvadratmetern eller tillhopa 12,980 kronor.

3. Ett mellan artilleriregementets östra kasern och Näsbychaussén beläget område, varav större delen eller 5,700 kvadratmeter av staden enligt 1903 års förberörda avtal avståtts till kronan utan rätt för kronan att tillträda marken, förän de för densamma gällande arrendekontrakten utginge, vilket inträffade först den 30 september 1930. Återstående del av området eller omkring 1,425 kvadratmeter hade ävenledes av staden till kronan avståtts genom 1903 års avtal och utgjordes av infartsväg till och en mindre plan framför kasernområdet. Därest staden återfinge området, vore det stadens avsikt, att en avsevärd del av detsamma skulle disponeras, förutom till utfartsväg från kasernområdet, till en på denna sträcka synnerligen önskvärd rätning och breddning av Näsbychaussén. Då området i sin helhet vore lågt beläget i förhållande till vägen samt avsevärda delar av detsamma skulle användas för vägändamål, kunde området icke åsättas högre värde än 1 krona kvadratmetern eller tillhopa 7,125 kronor. I årligt arrende för det nu utarrenderade området erhöles staden allenast 85 kronor.

4. Ett till de av Norra skånska infanteriregementet disponerade fastigheterna hörande, med bc å fastighetsregisterkartan betecknat område om 5 tunnland 4.3 kappland, utgörande landvinning vid Hammarsjöns sänkning och då under litt. d tilldelat $13\frac{2}{3}$ jordfjårding Näsby nr 4 och 18. Området utnyttjades icke för något regementets eget ändamål, utan vore utarrenderat mot ett årligt arrende av 100 kronor. För staden hade området ett visst värde, enär stadens mark omslöte detsamma. I utbyte mot ifrågavarande landvinningsjord vid Hammarsjön vore staden villig till kronan överlämna staden tillhöriga uppländningar vid och vattenområden i Areslövssjön, vilka infanteriregementet önskade förvärva till sitt angränsande skjutfält.

5. Stadsägan nr 583, som kronan av staden förvärvat genom bytesavtal den 3 december 1917. Kronans förvärv av denna stadsäga hade tillgått så, att för Kristianstad—Everöds järnvägs framdragande genom Tivoliparken i staden hade erfordrats viss del av den s. k. vattningvägen. Enär staden förbundit sig att till vederbörande järnvägsaktiebolag upplåta fri mark för linjens framdragande inom staden, samt kronan då antagits vara ägare av vattningvägen, hade på stadens framställning Kungl. Maj:t genom beslut den 21 september 1917 medgivit, att staden finge förvärva den för järnvägslinjen erforderliga delen av vattningvägen mot avstående till kronan av annan mark, numera utgörande stadsägan nr 583. Bytet hade därefter kommit till stånd genom avtal den 3 december 1917.

Det hade numera blivit utrett, att staden redan vid tiden för sagda byte varit ägare till hela vattningvägen, som staden av kronan förvärvat genom 1896 års ovan omförmälda avtal. I följd därav borde det förelupna miss-

taget rättas så, att kronan till staden utan ersättning återlämnade stadsägan nr 583. Ehuru icke innebärande kompensation, borde denna rättelse komma till stånd i förevarande sammanhang.

6. Den s. k. Materialgården eller tomten nr 1 i kvarteret Jörgen Kristoffersen, innehållande en areal om 1,725 kvadratmeter och med ett värde, enligt stadens mening, av högst 5 kronor kvadratmetern eller tillhopa 8,625 kronor.

7. Fyra särskilda å karta avfattade och med nr 1—4 betecknade områden, utgörande delar av de till Norra skånska infanteriregementet upplåtna fastigheterna och belägna mellan kasernområdet och Näsbyholm. Områdena, vilka i areal innehölle nr 1 och 4 10,710 kvadratmeter, nr 2 11,160 kvadratmeter och nr 3 1,600 kvadratmeter, hade av staden värderats till respektive 0.75, 0.40 och 0.20 öre per kvadratmeter eller tillhopa (8,032: 50 + 4,464 + 320 =) 12,816 kronor 50 öre.

Kasernkommittén övergår härefter till det uppgjorda förslaget till överenskommelse mellan kronan och staden. Härutinnan anför kommittén:

Kommittén hade funnit sig icke kunna mer än i viss omfattning godtaga stadens yrkanden beträffande de grunder, efter vilka ersättning borde lämnas staden, samt de särskilda kompensationsobjekten.

Beträffande kompensationens storlek hade kommittén funnit denna kunna i huvudsak anknytas till följande grunder. Staden Kristianstad hade för artilleriregementet verkställt uppoffringar enligt det med kronan år 1903 träffade avtalet till ett belopp av 300,000 kronor samt därjämte på 1890-talet kontant till kronan inbetalat 40,000 kronor, varför stadens direkta utgifter för detta regemente uppginge till i runt tal 340,000 kronor. Stadens uppoffringar för infanteriregementet kunde uppskattas till 618,865 kronor. Vid Vendes artilleriregemente inträdde genom 1925 års försvarsorganisation i jämförelse med 1901 års härordning (1911 års stat) en minskning i utgående löneförmåner till fast anställd personal med omkring 180,000 kronor. Vid infanteriregementet utgjorde motsvarande minskning omkring 5,000 kronor. Minskningen av utgående löneförmånsbelopp utgjorde för artilleriregementets del cirka 22.6 % och för infanteriregementet cirka 1 %. Staden syntes med hänsyn till nu angivna förhållanden skäligen kunna tillerkännas kompensation i förevarande sammanhang med belopp, utgörande så stor andel av stadens utgifter för respektive regemente, som svarade mot förenämnda procentuella minskning i de vid regementet utgående löneförmånerna — alltså för artilleriregementet 22.6 % av 340,000 kronor eller cirka 76,850 kronor och för infanteriregementet 1 % av 618,865 kronor eller omkring 6,200 kronor, tillhopa alltså omkring 83,050 kronor.

Även stadens representanter vid underhandlingarna hade för sin del godtagit angivna huvudgrund för kompensationens utmätande.

Vad sedan anginge de särskilda kompensationsobjekt, som i enlighet med det förestående ifrågasatts av staden, hade kommittén ansett det lämpligt, att i förevarande sammanhang den av staden för personal vid Vendes artilleriregemente till kronan utgående *servisersättningen* bringades att upphöra (avtalets § 7). Värdet för staden härav torde böra beräknas till det kapitaliserade värdet av den för närvarande utgående *servisersättningen*, 1,584 kronor, eller, om kapitalisering skedde efter 5 %, till 31,680 kronor.

Även genom en reglering av *vattenavgifterna* syntes viss kompensation kunna tillerkännas staden, varvid emellertid borde hållas i minnet vattenavgiftsrabattens sammanhang med villkoren för upplåtelsen till staden av vattenverkstomten. Genom den nu träffade överenskommelsen (§ 8) hade de hittills gällande bestämmelserna om vattenrabatt med 40 % å enbart det

vatten, som konsumerades inom vissa delar av artilleriregementets etablissemang, ersatts med en bestämmelse därom, att staden skulle vara skyldig att leverera *allt* för *hela* därvarande militärförläggning erforderligt vatten till ett grundpris, ej överstigande vad av andra större avnämare i staden erlades, därvid kronan emellertid skulle å grundpriset åtnjuta en rabatt av $12\frac{1}{2}\%$.

Betydelsen av de sålunda ändrade bestämmelserna torde framgå av följande. Den nuvarande rabatten å vattenpriset (som alltså utginge *endast* till artilleriregementet och *endast* för en del av dess vattenkonsumtion) kunde, i enlighet med vad ovan angivits, beräknas till 3,200 kronor för år.

Enligt uppgift från artilleriregementet hade vattenåtgången i östra kasernen icke uppmåtts förrän från och med andra kvartalet av år 1927. Antoges nu vattenkonsumtionen under första kvartalet 1927 till samma mängd som under 1928 års första kvartal, bleve vattenkonsumtionen vid artilleriregementet enligt därifrån erhållna uppgifter:

Å r 1 9 2 7.		Å r 1 9 2 8.	
I. kvartalet	8,583 kbm.	I. kvartalet	8,583 kbm.
II. »	12,370 »	II. »	11,677 »
III. »	14,767 »	III. »	10,706 »
IV. »	10,810 »	IV. »	10,932 »

I medeltal hade alltså vid regementet under de angivna åren konsumerats 44,214 kbm. vatten.

Vattenförbrukningen vid infanteriregementet, för vilken avgift erlagts till staden, hade enligt från detsamma erhållen uppgift utgjort:

År 1926	38,460 kbm.
» 1927	56,357 »
» 1928	40,924 »

I medeltal hade alltså under dessa år vid regementet konsumerats 45,247 kbm. vatten.

Enligt nuvarande vattentaxa skulle, om den nu träffade överenskommelsen varit gällande, för den av de båda regementena sålunda beräknade genomsnittskonsumtionen, utgörande tillhoppa 89,461 kbm. per år, hava erlagts ett grundpris av 25 öre per kbm. Utan rabatt skulle alltså i vattenavgift erlagts 22,365 kronor, varå den nu avtalade rabatten skulle bliva cirka 2,800 kronor.

Då rabatten per år enligt hittills gällande bestämmelser utgjorde 3,200 kronor och, på sätt ovanstående beräkningar utvisade, enligt de avsedda nya bestämmelserna skulle utgöra 2,800 kronor, skulle alltså dessa senare bestämmelser för staden kunna anses innebära en årlig vinst av cirka 400 kronor. Emellertid hade artilleriregementet för något år sedan iordningställt en egen brunn, huvudsakligen för att erhålla fullgott dricksvatten, vilken brunn regementet även enligt den nu träffade överenskommelsen givetvis ägde utnyttja, varjämte vattenkonsumtionen varierade rätt avsevärt olika år. Om man därför räknade med en årlig rabatt av allenast 2,700 kronor enligt den nu träffade överenskommelsen, skulle stadens vinst genom densamma bliva 500 kronor per år, vilket, kapitaliserat efter 5 %, motsvarade ett kapitalvärde av 10,000 kronor.

Vad sedan anginge överlåtelsen av vissa fastigheter eller fastighetsdelar, så hade kommittén efter samråd med vederbörande militära myndigheter funnit stadens hemställan om överlåtelse av den s. k. Materialgården och de fyra områdena vid infanteriregementets kasernområde — i ovan intagna

referat av stadens kompensationsyrkanden upptagna under C 6 och 7 — icke böra bifallas. Övriga av staden till överlåtelse ifrågasatta områden hade kommittén däremot ansett lämpligen kunna i detta sammanhang överlätas till staden med äganderätt, varvid kommittén emellertid ansett, att vissa av de överlätna områdena borde åsättas högre värden än som från stadens sida preliminärt åsatts områdena.

Enligt § 1 punkt 1) i överenskommelsen skulle kronan sålunda till staden utan ersättning avstå den s. k. Laboratorietomten. Laboratorietomten syntes icke kunna åsättas så lågt värde — 2 kronor per kvm. — som staden i sina ovan refererade kompensationsyrkanden till en början ifrågasatt. En del tomter i närheten hade nämligen enligt uppgift betingat ett pris av upp till 7 kronor 50 öre per kvm. Emellertid syntes värdet å Laboratorietomten böra sättas lägre än det sistnämnda, med hänsyn dels till att densamma på tre sidor angränsade kyrkogård, dels ock därtill, att staden avsåg att disponera tomten till utvidgning av kyrkogården. En viss reduktion av värdet torde jämväl vara betingad därav, att tomten av här nedan vidare omförmälda skäl i enlighet med bestämmelserna i § 2 icke skulle av staden få tillträdas förrän den 1 juli 1935. Anmärkas borde tillika, att byggnaderna å tomten knappast kunde anses äga något egentligt värde. Med hänsyn till vad sålunda anförts hade fastigheten därför synts kommittén skäligen kunna åsättas ett värde av 4 kronor per kvm. eller alltså tillhoppa 25,960 kronor.

Det enligt § 1 punkt 3) å staden överlätna området vid artilleriregementets östra kasern skulle enligt § 3 till viss del bibehållas och av staden underhållas som utfartsväg från kasernområdet till Näsbychaussén. Beträffande den övriga delen av området — som till viss del torde, på sätt ovan nämnts, komma att disponeras för den erforderliga rätningen och breddningen av Näsbychaussén — hade i sagda § 3 stadgats, att marken finge bebyggas endast för bostadsändamål, och att därå uppförd byggnad icke till någon del finge användas för kafé- och därmed likartad rörelse. Detta förbehåll hade nämligen ansetts vara ur ordningssynpunkt önskvärt med hänsyn till det intilliggande kasernetablissemanget. På grund av de inskränkingar i dispositionen beträffande det överlätna området, som alltså vidlåde detsamma, hade dess värde av kommittén icke ansetts böra sättas högre än det av staden ifrågasatta, 1 krona per kvm., eller alltså för hela området 7,125 kronor.

Det enligt § 1 punkt 4) överlätna området, utgörande landvinning vid Hammarsjön, hade tidigare varit utarrenderat mot ett årligt arrende av 100 kronor, vilket emellertid senaste åren måst något sänkas av den orsak, att arrendetiden begränsats till allenast ett år i sänder. Då området numera förbättrats genom ett avdikningsföretag, till vilket kronan utgivit mellan 1,200 och 1,300 kronor för vunnen jordförbättring, hade området av kommittén ansetts böra åsättas ett värde av 3,000 kronor.

Staden hade emellertid, i enlighet med vad från de militära myndigheterna påyrkats, samtidigt i § 4 förbundit sig att till kronan avstå de staden och stadsförsamlingen nu tillhöriga, ovan omförmälda uppgrundsjordar invid och vattenområden i Areslövssjön, som infanteriregementet önskat införliva med sitt skjutfält. Områdena hade av kommittén ansetts kunna åsättas ett värde av omkring 300 kronor.

I § 1 punkt 5) hade till staden vidare överlåtits den mark, stadsägan nr 583, som staden på grund av förenämnda misstag beträffande äganderätten till den s. k. vattningsvägen kommit att överlåta å kronan. Med hänsyn till de föreliggande omständigheterna hade även kommittén ansett denna stadsäga icke kunna i detta sammanhang åsättas något kompensationsvärde.

Vad slutligen anginge vattenverkstomten, som enligt § 1 punkt 2) överlätes å staden, så hade, på sätt ovan angivits, densamma upplåtits till staden genom s. k. ändamålsupplåtelse utan särskild nyttjanderättsavgift, att av staden innehavas så länge den användes för avsett ändamål, d. v. s. för vattenverk. Vederlaget för upplåtelsen hade utgjorts av förenämnda rabatt å vattenavgifter, hittills uppgående till 3,200 kronor per år. Den nedsättning i rabatten, som enligt den föreliggande överenskommelsen skulle komma till stånd, hade i det förestående beräknats till cirka 500 kronor per år, motsvarande ett kapitalvärde av 10,000 kronor. Då den även i fortsättningen utgående rabatten å vattenavgifter — ovan beräknad till 2,700 kronor per år — måste anses i lika mån som förut utgöra ett vederlag för upplåtelsen till staden av vattenverkstomten, så torde den nu skedda överlåtelsen till staden av äganderätten till vattenverkstomten icke, utöver vad som motsvarade rabattens nedsättning eller 10,000 kronor, böra i detta sammanhang åsättas annat kompensationsvärde än som betingades av, att den hittillsvarande ändamålsupplåtelsen ersattes av full och oinskränkt äganderätt.

Kompensationsobjekten hade av kommittén sålunda åsatts följande värden:

servisersättningens avskrivning (kapitalvärde)	kronor 31,680:—
vattenrabattens omändring (kapitalvärde)	» 10,000:—
Laboratorietomten	» 25,960:—
området vid Östra kasern	» 7,125:—
Hammarsjöområdet	» 3,000:—
	<hr/>
	kronor 77,765:—

varifrån borde avräknas värdet av de till kronan överlätna områdena vid och i Areslövssjön	» 300:—
	<hr/>
	Summa kronor 77,465:—

Då nu, i enlighet med vad ovan angivits, kommittén ansett staden skäliggen böra tillerkännas kompensation till ett värde av omkring 83,050 kronor, samt de nyss angivna kompensationsobjektens värde beräknats till sammanlagt 77,465 kronor, så skulle skillnaden mellan sist angivna två belopp eller 5,585 kronor motsvara värdet av, att stadens nyttjanderätt till vattenverkstomten omvandlades till äganderätt. Med hänsyn till att kronan icke kunde antagas hava haft utsikt att inom överskådlig framtid kunna återfå besittningsrätten till vattenverkstomten, hade kommittén ansett nämnda belopp, 5,585 kronor, fullt motsvara värdet av äganderättens avstående till staden.

Genom överlåtandet av Laboratorietomten nödvändiggjordes för kronan att tillhandahålla artilleriregementet nya lokaler för de ändamål, Laboratorietomten hittills tillgodosett. Från de militära myndigheternas sida hade emellertid redan förut upprepade gånger framhållits nödvändigheten av att anskaffa andra lokaler för ammunitionsupplag m. m. än Laboratorietomtens numera därför icke längre lämpade byggnader. Olika förslag till en dylik förflyttning hade också av de militära myndigheterna uppgjorts, enligt vad kommittén erfarit. Genom att staden jämlikt den nu träffade överenskommelsen icke ägde tillträda Laboratorietomten förrän den 1 juli 1935, syntes tillräckligt rådrum erhållas för lösningen av den nu ifrågakvarande lokalfrågan.

Beträffande överenskommelsens bestämmelser i övrigt syntes böra framhållas, att samtliga enligt överenskommelsen överlätna andra fastigheter än Laboratorietomten skulle av staden, respektive kronan (§ 4), tillträdas den 1 oktober 1930. Vardera parten skulle (§ 5) uppbära den avkastning från

de av parten förvärvade områdena, som belöpte på tiden från och med tillträdesdagen, samt ansvarade för områdenas på samma tid belöpande skatter och onera.

I avseende slutligen å det inledningsvis omförmälda, av kasernkommittén framställda förslaget om avstående till Kristianstads stadsförsamling av kronan möjligen tillkommande rätt till viss för begravningsplats avsedd mark har kommittén anfört följande.

Efter det kasernkommitténs förhandlingar med Kristianstad slutförts och förenämnda överenskommelse upprättats samt för stadens del vederbörligen godkänts och underskrivits, hade fråga uppstått om reglering av ännu ett kronans och stadens eller stadsförsamlingens mellanhavande, nämligen rörande viss del av den s. k. södra begravningsplatsen inom Kristianstad.

Hos Kungl. Maj:t hade Kristianstads stadsförsamling efter beslut å sockenstämma år 1830 gjort framställning om att, enär den gamla begravningsplatsen inom staden och fästningen befunnits otillräcklig, församlingen måtte få anlägga en ny begravningsplats för både staden och garnisonen å viss del av den kronan tillhöriga s. k. Widellska lyekan, varvid församlingen tillika erbjudit sig att till »fortifikationen» lämna jord i vederlag å ort och ställe, som kunde anses tjänlig och finnas disponibel. De militära myndigheterna i Kristianstad hade tillstyrkt framställningen under villkor, bland annat, att i vederlag för den i anspråk tagna marken lämnades motsvarande jordrymd till torvtäkt för fästningens behov. Krigskollegium hade också tillstyrkt framställningen, men ansett, att, innan densamma bifölles, vederlaget för den till begravningsplats åstundade marken borde uppgivas av staden, så att det kunde utronas, om vederlaget motsvarade den tillgång på torvtäkt, som för fästningen ginge förlorad genom ett bifall till den gjorda framställningen. Då stadsförsamlingen därefter hörts i anledning av innehållet i berörda yttranden, hade församlingen å sockenstämma den 16 januari 1831 beslutit göra det uttalande i vederlagsfrågan »att den så kallade Kommendantsängen i väster om fästningen vore på en gång den mest tillgängliga och mest lämpliga för detta ändamål».

Genom beslut den 4 maj 1833 hade Kungl. Maj:t därefter förklarat, att då anläggandet av en ny begravningsplats för staden Kristianstad och garnisonen därstädes vore av behovet påkallat, hade Kungl. Maj:t velat bifalla, att den därtill föreslagna lokalen å så kallade Widellska lyekan finge för ändamålet upplåtas under bland annat följande villkor, nämligen att staden till nödig torvtäkt för fästningen, efter behörig gradering, lämnade motsvarande jordrymd, antingen å östra sidan om staden vid Beckhovet, i fortsättning av den s. k. Widellska lyekan, eller ock å Kommendantsängen nordväst om kanalen, som ginge genom fästningen, samt att den i vederlag lämnade marken, efter utstakning av fortifikationsbefälhavaren, med iakttagande att den icke komme för nära fästningslinjerna, genom stadens försorg bleve behörigen stängd.

Då frågan om iordningställandet av den ifrågasatta nya begravningsplatsen sedermera upptagits å sockenstämma den 4 augusti 1834 med Kristianstads stadsförsamling, hade stämmomajoriteten bestritt anläggningen såsom varande alltför dyrbar. Men då stämmans ordförande förklarat, att frågan om begravningsplatsens anläggning redan förut vore lagligen avgjord och att vid stämman kunde bliva fråga allenast om sättet för verkställigheten av beslutet om den nya begravningsplatsens anläggning, hade en kommitté valts för vidtagandet av härför erforderliga åtgärder. Av protokoll vid sockenstämma den 9 augusti 1840 syntes framgå, att förenämnda beslut av den 4

augusti 1834 vunnit laga kraft, men att anläggningen av begravningsplatsen åtminstone delvis bekostats ej av församlingen själv utan av enskilda församlingsmedlemmar eller på annat sätt. Begravningsplatsen hade invigts för sitt ändamål den 29 september 1840.

Genom brev den 6 april 1852 hade Kungl. Maj:t på framställning av kyrkorådet i Kristianstad medgivit, att till utvidgning av stadsförsamlingens och garnisonsförsamlingens gemensamma begravningsplats viss ytterligare del av den Widellska lyckan finge »avlämnas till stadens disposition» mot förbindelse från staden att framdeles, sedan en mellan kronan och staden då pågående rättegång om bättre rätt till särskilda delar av stadsområdet blivit slutligen avgjord, lämna fullgott vederlag av stadens mark. Sedan rättegången blivit avgjord, hade kronan för den del av Widellska lyckan, som med stöd av brevet den 6 april 1852 tagits i anspråk för utvidgning av begravningsplatsen, bekommit vederlagsmark genom ett bytesavtal den 7 juni 1855 mellan kronan och staden, varigenom åtskilliga markfrågor reglerats mellan parterna.

Sedan den ifrågavarande s. k. södra begravningsplatsen blivit otillräcklig för sitt ändamål, hade staden numera anlagt den s. k. nya begravningsplatsen.

I skrivelse till stadsingenjören i Kristianstad den 11 november 1929 hade lantförsvarets markkommitterade anhållit om vissa upplysningar till utredning av, vilket område kronan bekommit i vederlag för den mark, som enligt 1833 års brev upplåtits till begravningsplats för Kristianstads stads- och garnisonsförsamlingar. Med anledning därav hade drätselkammaren i Kristianstad inkommit till kasernkommittén med en skrivelse, vari drätselkammaren anhållit, att kasernkommittén ville medverka till, att Kungl. Maj:t och riksdagen i sammanhang med godtagande av förenämnda överenskomst till staden utan särskild ersättning avstode all den rätt kronan kunde äga till den mark, som jämlikt kungl. brevet den 4 maj 1833 tagits i anspråk för begravningsplats, och detta oavsett huruvida kronan verkligen bekommit det vederlag för ifrågavarande mark, som angäves i sistsagda kungl. brev.

Vid de av lantförsvarets markkommitterade, Kristianstads stads myndigheter och kasernkommittén i saken gjorda undersökningarna hade, bland annat, framkommit följande.

Det hade icke kunnat visas, att kronan bekommit vederlag för den enligt 1833 års kungl. brev till begravningsplats upplätta marken. Men motsatsen kunde heller icke anses styrkt. Av viss betydelse syntes vara, att 1833 års kungl. brev lämnade rum för tvekan, huruvida den till begravningsplats avsedda marken skulle överlämnas till staden (resp. stadsförsamlingen, eventuellt stads- och garnisonsförsamlingarna) med äganderätt eller allenast med nyttjanderätt i form av s. k. ändamålsupplåtelse, och för allt fall huruvida den avsedda *vederlagsmarken* skulle av staden till kronan överlämnas med äganderätt eller allenast upplätas för torvtäkt, om och i den mån de militära myndigheterna önskade använda sig därav. Det kunde icke anses utslutet, att staden i någon form till kronan upplåtit och de militära myndigheterna ägt använda sig av dylik torvtäkt.

Anmärkningsvärt vore, att varken vid den år 1852 medgivna utvidgningen av kyrkogården eller vid de markbyten, som i det sammanhanget eller eljest under 1800-talets mitt ägt rum mellan kronan och staden, från kronans sida framställt anspråk på vederlag för den jämlikt 1833 års kungl. brev upplätta kyrkogårdsmarken, ehuru dylika anspråk väl dock bort hava i berörda sammanhang framställas, därest kronan då icke ännu bekommit något vederlag. Icke heller senare hade kronan framställt några anspråk på uteblivet veder-

lag, ehuru åtskilliga markuppöknelser ägt rum mellan kronan och staden. I samband med den rättegång, som under 1890-talet förts mellan kronan och staden om rätten till vissa områden inom staden, ävensom de avtal, vilka efter rättegångens slut träffats mellan kronan och staden, hade inom den militära fastighetsförvaltningen bragts på tal frågan om kronans rätt till den genom 1833 års kungl. brev till begravningsplats upplätta marken eller vederlag för densamma. Dåvarande fortifikationsbefälhavaren i Skåne hade nämligen år 1891 och år 1898 till arméförvaltningens fortifikationsdepartement överlämnat skrivelser, vari han, med åberopande av en vidlyftig utredning, framhållit, att det syntes ovisst, huruvida kronan verkligen bekommit vederlag i enlighet med bestämmelserna i 1833 års kungl. brev, samt att det förty borde tagas under omprövning, vilka åtgärder som behövde vidtagas för bevakande av kronans eventuella rätt härvidlag. Dessa skrivelser syntes emellertid icke hava föranlett någon arméförvaltningens aktion gent emot staden Kristianstad.

Kasernkommittén ansåge, i likhet med staden Kristianstads drätselkammare, att frågan om kronans rätt till såväl den mark, vilken enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut av år 1833 tagits i anspråk för kyrkogård, som till vederlag för samma mark lämpligen borde i förevarande sammanhang regleras.

För egen del hade kasernkommittén visserligen funnit det omtvistligt, huruvida kronan bekommit vederlag för den mark, som år 1833 överlätits eller upplätits till begravningsplats. Men kasernkommittén hade å andra sidan icke kunnat undgå att finna kronans vederlagsrättigheter enligt sagda kungl. brev vara till sitt innehåll oklara, varjämte det ingalunda kunde anses utslutet, att staden verkligen lämnat åsyftat vederlag. Kronan hade vidare vid de skilda tillfällen under 1800-talet, då speciell anledning förefunnits att, om kronan ej förut bekommit sådant, framställa anspråk på att bekomma vederlag för den enligt 1833 års brev avstädda kyrkogårdsmarken, underlåtit att göra denna sin rätt gällande.

Det hade därför syntts kasernkommittén, som om kronan icke borde numera rikta några anspråk å ifrågavarande, för såväl stads- som garnisonsförsamlingen avsedda kyrkogårdsmark eller å vederlag för densamma, utan i stället till förmån för stadsförsamlingen avsäga sig all sin eventuella rätt till såväl den enligt 1833 års kungl. brev avstädda marken som vederlag för denna.

Arméförvaltningens yttrande över kasernkommitténs framställning.

Arméförvaltningens artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departement, som anbefallts att yttra sig i ärendet, hava uti den 4 januari 1930 avgifvet utlåtande anfört, att departementen icke hade något att erinra mot ett godkännande av det framlagda förslaget till överenskommelse. Departementen hava tillika — i anledning av att enligt förslaget skulle till staden överlåtas, bland annat, den s. k. Laboratorietomten, varå byggnader för Vendes artilleriregementes ammunitionsförråd äro belägna — framhållit, att artilleriregementets förrådsanläggning länge varit föråldrad och nu vore för sitt ändamål olämplig. Såsom även av kasernkommittén angivits, vore det nödvändigt att, därest överenskommelsen godkändes, låta uppföra nya förrådslokaler före den för staden bestämda tillträdesdagen till tomten eller den 1 juli 1935. Slutligen hava departementen aumält, att vad kasernkommittén föreslagit i avseende å avstående av kronan möjligen tillkommande rätt till viss för begravningsplats i anspråk tagen mark icke givit departementen anledning till erinran.

Såsom av kasernkommitténs utredning framgår, har staden Kristianstad fullgjort betydande prestationer för ordnandet av militärförläggningarna i staden. I betraktande härav anser jag det skäligt, att staden erhåller någon gottgörelse med anledning av de minskningar i avseende å organisationen av de till staden förlagda regementena, som genomförandet av 1925 års härordningsbeslut innebär.

Vid övervägande av frågan om sättet för beredande av vederlag åt staden har jag i likhet med arméförvaltningen icke funnit anledning till erinran mot de förslag härutinnan, som innefattas i den av kasernkommittén under förbehåll av statsmakternas godkännande med staden träffade överenskommelsen. Jag finner mig därför böra förorda, att förslagsöverenskommelsen biträdes från kronans sida.

Enligt förslagsöverenskommelsen skall, bland annat, den s. k. Laboratorietomten, varå byggnader för Vendes artilleriregementes ammunitionsförråd äro belägna, överlåtas till staden, med rätt för staden att tillträda fastigheten den 1 juli 1935. Såsom redan nämnts, nödvändiggör den avsedda överlåtelsen, att nya förrådsbyggnader uppföras å annan plats före nyssberörda tidpunkt. Framhållas bör emellertid, att en flyttning av förrådsanläggningarna från Laboratorietomten under alla förhållanden torde inom en nära framtid bliva ur säkerhetssynpunkt påkallad, sedan den kringliggande trakten blivit alltmera bebyggd med bostadshus.

Arméförvaltningen har i annat sammanhang framställt förslag om uppförande av nya byggnader för Vendes artilleriregementes tyganstalt, och hava kostnaderna härför beräknats till 250,000 kronor. Enligt detta förslag skulle tyganstaltens förrådsanläggningar förflyttas till det för truppförbanden i Kristianstad gemensamma övningsfältet vid Näsby. Som emellertid vissa enligt mitt förmenande befogade erinringar kunna göras mot förslaget i vad avser platsen för byggnadernas uppförande, synes frågan böra underkastas ytterligare utredning. Jag är därför icke nu i tillfälle att framlägga några mera definitiva beräkningar av kostnaderna för det planerade byggnadsföretaget. Då staden enligt förslagsöverenskommelsen icke skall äga att tillträda Laboratorietomten förrän den 1 juli 1935, torde det kunna anstå till ett kommande år med avlåtande till riksdagen av framställning om anvisande av medel för här ifrågavarande ändamål.

Vad slutligen angår kasernkommitténs förslag, att kronan måtte till Kristianstads stadsförsamling avstå den rätt, kronan möjligen kan äga till den mark, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1833 av Kristianstads stads- och garnisonsförsamlingar tagits i anspråk för begravningsplats, ävensom till vederlag för sagda mark, finner jag mig, med hänsyn till vad kommittén härutinnan anfört, böra tillstyrka, att framställning i sådant syfte göres hos riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förut omförmälda den 6 och den 19 november 1929 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt sta-

den Kristianstad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelse (Bil. A);

dels ock medgiva, att den rätt, kronan må äga till den mark, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1833 av Kristianstads stads- och garnisonsförsamlingar tagits i bruk för begravningsplats, utan vederlag överlåtes å Kristianstads stadsförsamling ävensom att kronan avsäger sig anspråk på vederlag, i den mån sådant ej må hava utgått, för den genom nämnda beslut gjorda upplåtelsen av samma mark.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.

Bil. A.

Med anledning av att Vendes artilleriregemente och Norra skånska infanteriregementet jämlikt 1925 års beslut i försvarsfrågan från och med den 1 januari 1928 erhållit förändrad organisation, träffas härmed mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena, samt staden Kristianstad, å andra sidan, följande överenskommelse:

§ 1.

Kronan skall utan vederlag till staden överlåta följande markområden, vilka å de av stadsingenjören i Kristianstad och överlantmätaren i Kristianstads län år 1929 upprättade, härvid fogade kartorna litt. A—D betecknats med grön kantfärg, nämligen:

- 1) stadsägan nr 596 eller den s. k. Laboratorietomten, innehållande i areal omkring 6,490 kvadratmeter;
- 2) den del av stadsägan nr 566, som utgöres av den utav kronan till staden med nyttjanderätt upplåtna s. k. vattenverkstomten, i areal innehållande omkring 5,432 kvadratmeter;
- 3) ett mellan Östra kasernområdet och Näsbychaussén beläget område om 7,125 kvadratmeter, utgörande del av stadsägan nr 561;
- 4) upplandningsskiftet litt. D., tillhörigt $13\frac{2}{3}$ jordfjärding nr 4 och 18 Näsby, utgörande landvinning vid Hammarsjöns sänkning och i areal innehållande 5 tunnland 4.3 kappland, å registerkartan betecknat bc;
- 5) stadsägan nr 583, i areal innehållande 356 kvadratmeter, som kronan förvärvat av staden genom bytesavtal den 3 december 1917.

§ 2.

De enligt § 1 överlåtna områdena, som staden icke redan besitter, äger staden tillträda den 1 oktober 1930, dock med undantag av den s. k. Laboratorietomten, som staden äger tillträda först den 1 juli 1935.

§ 3.

Staden förbinder sig att utlägga och för framtiden som allmän väg eller gata underhålla den del av det under § 1 3) överlåtna området vid Östra kasernen, som å förenämnda karta litt. B är beläget inom linjerna a—b—c—d—a.

Den övriga delen av det under § 1 3) överlåtna området får bebyggas endast för bostadsändamål, och därå uppförda byggnader må icke till någon del användas för kafé- och därmed likartad rörelse.

§ 4.

Staden skall utan vederlag till kronan överlåta följande staden och stadsförsamlingen nu tillhöriga områden vid och i Areslövssjön, å bifogade av överlantmätaren E. Clausén år 1929 upprättade kartorna litt. E. och F. angivna och utgörande:

- a) de å kartan litt. E. med grön färg och bokstaven n samt siffrorna 34, 35 och 36, 37 betecknade två områden, vilka, i areal innehållande 22.1 resp. 8.6 kappland, utgöras av stadsägorna nr 39, 40, 97 och 383;
- b) de å kartan litt. F. med Ö6, Ö7, Ö8 och Ö9 betecknade vattenområden, vilka, i areal innehållande resp. 4.6569 hektar, 4.2495 hektar, 3.5386 hektar

och 5.3024 hektar, utgöras av stadsägorna nr:is 38, 96 och 384, nr:is 39, 40, 97 och 383, nr:is 311, 312, 365 och 367 samt nr:is 94, 366 och 368.

De områden, som enligt denna paragraf skola av staden överlätas å kronan, skall kronan äga tillträda den 1 oktober 1930.

§ 5.

Vardera parten skall uppbära den avkastning från de av honom förvärvade områdena, som belöper på tiden från och med tillträdesdagen, samt ansvarar för områdenas på samma tid belöpande skatter och onera.

Kronan och staden garantera ömsesidigt, att de av dem överlåtna områdena äro fria från alla gravationer.

§ 6.

Vardera parten betalar de avstyckningsförrättningar eller andra arealavmätningar, vilka erfordras för att parten skall erhålla lagfart å de av honom förvärvade områdena.

Vardera parten vidkännes likaledes alla övriga kostnader för lagfart å de av honom förvärvade områdena.

Vardera parten skall beträffande av honom överlätet område tillhandahålla motparten kartor, lagfarts- eller äganderättsbevis å området, i den mån sådana kartor eller bevis innehavas av överlåtaren.

§ 7.

Staden befrias från och med den 1 juli 1930 från vidare erläggande av den s. k. servisersättning, som staden på grund av den staden för närvarande åliggande inkvarteringsbördan har att utgiva för personal vid Vendes artilleriregemente.

§ 8.

I de mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Kristianstads drätselkammare för staden, å andra sidan, den 7/25 november 1903, den 15/28 februari 1908 och den 15 november 1924 ingångna avtalen om vattenleverans till de till staden förlagda regementena göras härmed följande ändringar och tillägg:

a) de i punkt 4 av 1924 års avtal meddelade bestämmelserna om skyldighet för kronan att från stadens vattenledningsverk taga vatten för särskilda delar av artilleriregementets etablissemang samt rätt för kronan att för levererat vatten åtnjuta viss rabatt, skola från och med den 1 juli 1930 upphöra att gälla, samt

b) staden skall vara skyldig att tillhandahålla de till staden förlagda truppförband och militära institutioner erforderlig vattenmängd för personal, hästar, byggnader m. m. till ett grundpris, ej överstigande vad av andra större avnämare betingas, därvid kronan för allt det förbrukade vattnet å sagda grundpris skall åtnjuta en rabatt av 12¹/₂ %.

§ 9.

Staden förklarar sig icke hava några anspråk på ersättning i följd av de till staden förlagda regementenas förändrade organisation utöver vad som medgivits genom denna överenskommelse.

Av denna överenskommelse med tillhörande kartor äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt staden Kristianstad det andra exemplaret.

Stockholm den 19 november 1929.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

/Sten Grönvall.

Kristianstad den 6 november 1929.

För Kristianstads stad:

B. J. JÖNSSON.

/Nils Kamph.

Bil. B.

Avtal

mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Kristianstads stad angående upplåtelse av mark till plats för nytt kasernetablissemang åt Kungl. Vendes artilleriregementes sex nya batterier.

Sedan Kungl. Maj:t genom härvid i avskrift fogade nådiga brev den 10 september 1903 förordnat, att Kungl. Vendes artilleriregementes sex nya batterier skola i mån av deras uppsättande förläggas till Kristianstad samt, med antagande av ett utav stadsfullmäktige i Kristianstad lämnat anbud om upplåtelse av mark m. m. för det nya kasernetablissemang, tillika be- myndigat Kungl. arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet att i enlighet därmed sluta avtal med staden, har mellan Kungl. arméförvaltningen, å ena sidan, samt Kristianstads stad genom dess stadsfullmäktige, å andra sidan, träffats följande överenskommelse:

§ 1.

Staden överlämnar till kronan kostnads- och gravationsfritt samt med full äganderätt det mellan stadens norra utfartsväg (chausséen) och den s. k. Råbelövskanalen belägna, å härvid bifogade karta med grön linje omslutna området a-b-c-d-e-f-g-h-a, att tillträdas så snart detta avtal blivit avslutat; dock med undantag av de bebyggda, närmast norra utfartsvägen belägna tomterna, vilka skola av kronan tillträdas i den mån de i gällande arrendekontrakt bestämda upplåtelse- och byggnadstiderna tilländalöpa.

§ 2.

Staden förbinder sig att utan kostnader för kronan samt enligt närmare bestämmelser av den vid kasernbyggnadsarbetenas utförande kontrollerande myndigheten

dels i stället för den på ovanberörda områdes södra sida nu framgående markvägen därstädes anlägga en ny rak, mot norra utfartsvägen vinkelrät, makadamiserad eller stensatt väg eller gata av minst 18 meters bredd och försedd med trottoar åtminstone å norra sidan, vilken vägs eller gatas höjd skall rättas efter kasernplanens blivande nivå samt norra utfartsvägens och Råbelövs kanalbankens höjder,

dels verkställa utfyllning för en särskild utfartsväg, likaledes av 18 meters bredd, från kasernplanens västra sida till norra utfartsvägen, vilken utfyllnings höjd skall rättas efter sistnämnda utfartsvägs höjd och kasernplanens blivande nivå;

med skyldighet för staden att hava såväl förstnämnda nya väg som utfyllningen färdiga 3 månader före kasernetablissemangets fullbordande.

§ 3.

Staden åtager sig att till det nya etablissemangets gräns kostnadsfritt för kronan framdraga gas-, vatten- och avloppsledningar av erforderliga dimensioner, vilka ledningar skola vara fullbordade inom ett år efter därom från kronans sida gjord tillsägelse, ävensom att tillhandahålla etablissemanget gas och vatten till samma pris som andra större avnämare därav inom staden erlägga.

§ 4.

Staden skall likaledes utan kostnader för kronan och enligt de närmare bestämmelser, som den kontrollerande myndigheten meddelar, till det nya etablissemangets gräns framdraga en dräneringsledning av tillräckliga dimensioner, vilkens högsta vattenyta ej får ligga högre än 1 meter över Helgeåns lägsta vattenyta, och som kan upptaga grundvattnet från dräneringsledningarna å kasernetablissemangets tomt, för såvitt ej den i punkten 3 här ovan omfördälda avloppsledningen kan tjäna även detta ändamål, i vilket fall densamma, liksom eljest den särskilda dräneringsledningen skall vara fullbordad inom sex månader efter därom från kronans sida gjord tillsägelse.

§ 5.

Å den yta, som innefattas inom det nya kasernetablissemangets inhägnadslinje, jämte ett område av 20 meters bredd runt omkring denna, skall staden, utan kostnader för kronan samt på det sätt, å den tid och i den mån, den kontrollerande myndigheten föreskriver, höja markens nivå till den höjd, som blivande situationsplan kommer att utvisa — dock icke nämnvärt högre än stadsplanehöjden för den angränsande stadsdelen Östermalm — genom påfyllning av grus eller sand, vilken till sin beskaffenhet ej får vara underlägsen det fyllningsämne, som stadens grustag vid Rinkaby nu lämnar; ägande staden, vars nu omfördälda skyldighet förbliver oförändrad, även om kronan skulle finna nödigt avschakta det övre matjordslagret å området, att, efter anvisning av den kontrollerande myndigheten, för detta ändamål begagna den överflödiga, till fyllning användbara jord, som möjligen erhålles genom utgrävning för det nya etablissemangets källare och grunder.

§ 6.

Därest grusbäddar för förstärkning av byggnadsgrunden av chefen för Kungl. fortifikationen anses erforderliga, skall staden bestrida kostnaden, enligt av Kungl. arméförvaltningen lämnad uppgift, såväl för utgrävningarna för dessa grusbäddar som för grusbäddarnas anskaffande och anbringande.

§ 7.

I händelse chefen för Kungl. fortifikationen finner det nödvändigt att ytterligare förstärka byggnadsgrunden med betong eller på annat sätt, skall staden jämväl bestrida kostnaden härför efter av Kungl. arméförvaltningen lämnad uppgift, dock vad beträffar de i denna punkt omförmälda förstärkningarna endast intill ett belopp av högst 75,000 kronor.

§ 8.

Därest staden icke genom godvillig överenskommelse med vederbörande jordägare eller arrendatorer kan förvärva fri dispositionsrätt över hela den mark, som skall till kronan med full äganderätt överlämnas, utan denna måste till större eller mindre del av kronan exproprieras, skall staden gottgöra kronan alla kostnader såväl härför som för expropriationsmålets utförande.

§ 9.

Staden skall tillhandahålla kronan, för vinnande av lagfart, nödiga åtkomsthandlingar till det enligt punkt 1:o här ovan med äganderätt upplåtna området, ävensom med gravationsbevis styrka, att det ej är av in-teckningar besvärat, allt i den mån kronan icke måste genom expropriation förvärva området.

Kostnaderna för lagfarts vinnande bestridas av kronan ensam.

Av detta kontrakt äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. arméförvaltningen samt stadsfullmäktige i Kristianstad erhållit var sitt.

Stockholm den 25 november 1903.

G. C:SON BERGMAN.

C. SÖDERBAUM.

/Axel Göransson.

Kristianstad den 7 november 1903.

På drätselkammarens vägnar:

AXEL GAUFFIN.

/G. Centerwall.

Kontrakt.

Mellan Kungl. Maj:ts arméförvaltnings fortifikationsdepartement, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Kristianstads stads drätselkammare, å stadens vägnar, å andra sidan, har träffats följande avtal:

§ 1.

Staden Kristianstad upplåter härmed till Kungl. Maj:t och kronan utan ersättning med full äganderätt samt gravationsfritt det å härvid fogade karta med röda linjer omslutna ägoområdet att användas till plats för kasernetablissemang och övningsfält m. m. för Kungl. Norra skånska infanteriregementet, och må kronan tillträda den till plats för kasernetablissemang avsedda, å kartan med grön linje omslutna marken genast efter detta avtals avslutande samt den övriga delen av det upplåtna området den 14 mars 1912. De å kartan angivna, med nris 1—10 betecknade, utarrenderade tomterna må dock av kronan tillträdas först när arrenderätten upphört.

§ 2.

Staden förbinder sig att tillhandahålla kronan alla erforderliga handlingar för vinnande av lagfart å det upplåtna området. Kostnaden för lagfarten bestrides av kronan allena.

§ 3.

Staden förbinder sig att ombesörja, att all odlad mark inom det till övningsfält avsedda området utan kostnad för kronan senast hösten 1910 bliver på bästa sätt igenlagd till gräsvall med fröblandning för mångårig gräsvall.

§ 4.

De å det i § 1 här ovan omförmälda ägoområdet nu befintliga, till fastigheterna hörande byggnader samt å ägoområdet befintliga träd och planteringar tillfalla kronan med full äganderätt.

§ 5.

Staden förbinder sig att sist före den 1 oktober 1909 på sin bekostnad och efter anvisning av fortifikationsdepartementet från norra chausséen till kaserntomtens gräns hava anlagt en 18 meter bred grusad och makadamiserad väg, på båda sidor omgiven av 2 meter breda gångbanor, vilka skola vara grusade samt försedda med huggna kant- och rännstenar.

Den för vägen erforderliga mark tillhandahålles, i den mån vägen ej framdrages över staden tillhörigt område, av kronan.

Staden förbinder sig jämväl att sist före den 1 oktober 1908 utmed norra chausséens ena sida till början av nyssnämnda väg anlägga en med tuktad sten satt, 2 meter bred gångbana samt att för all framtid utan kostnad för kronan ombesörja ovanberörda vägs och gångbanors underhåll.

§ 6.

Staden förbinder sig att utan kostnad för kronan 12 månader efter där-
om gjord tillsägelse hava till kaserntomtens gräns framdragit gas- och vatten-
ledningar ävensom att tillhandahålla regementet vatten och gas till priser
och med rabatter, som äro i taxa bestämda för övriga avnämare. Kronan
förbinder sig att, därest gas- och vattenledningar till kaserntomten på kro-
nans begäran framdragas, av staden taga regementets behov av gas och
vatten i 10 år.

§ 7.

Staden förbinder sig att, så långt utrymmet medgiver, mot stadgad ersätt-
ning till vård å sitt epidemisjukhus mottaga regementet tillhörande epide-
miskt sjuka värnpliktiga.

§ 8.

Staden skall, sedan regementet blivit till densamma förlagt, äga att vid
inträffande eldsvåda till dennas släckande erhålla all den hjälp, som kan
lämnas av regementets i eller invid garnisonsorten hemmavarande manskaps-
styrka.

§ 9.

Kronan förbinder sig att, därest regementet i sin helhet icke är till sta-
den förlagt före den 1 oktober 1912, från sistnämnda dag, till dess så skett,
till staden erlægga fem procent årlig ränta å de utgifter, staden på grund
av detta avtal kan komma att vidkännas.

Av detta kontrakt äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. arméför-
valtningen erhållit det ena samt staden Kristianstad det andra exemplaret.
Stockholm den 28 februari 1908.

Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement:

G. C:SON BERGMAN.

M. MORTON.

Axel Göransson.

Kristianstad den 15 februari 1908.

För staden Kristianstad:

Å drätselkammarens vägnar:

ADOLF DAHL.

Wilh. Nöbbelin.

Transumt.

Bil. D.

Avtal.

 I enlighet med -----

har mellan Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt drätselkammaren i Kristianstad, å stadens vägnar, träffats följande avtal:

1) Staden tillförsäkras fortfarande nyttjanderätt till vattenverkstomten, så länge tomten för vattenverket användes.

3) Det åligger staden att tillhandahålla där förlagda truppförband och militära institutioner för personal, hästar och byggnader m. m. erforderligt vatten till pris, ej överstigande vad av andra större avnämare betingas.

4) Kungl. Maj:t och kronan har skyldighet att fortfarande från stadens vattenledning taga sitt behov av vatten till den militärtrupp samt de försvarets hus och hästar (Kungl. Vendes artilleriregementes södra och norra kaserner, Stora kronhuset, tyganstalten med laboratoriet samt f. d. fortifikationsbefälhavarens boställshus), för vilka kronan enligt bestämmelserna i nådiga brevet den 4 april 1873 haft fri vattenförbrukning, men är berättigad att å priset för härtill levererat vatten erhålla rabatt med fyrtio procent, dock för år med minst tretusentvåhundra (3,200) kronor.

6) Genom detta avtal ändras eller upphäves ej förberörda avtal av den 25 november 1903 och den 28 februari 1908. Ej heller innebär avtalet förbindelse för kronan att från stadens vattenledning årligen taga större kvantitet vatten än som erfordras för de truppförband, som för närvarande äro eller framdeles kunna bliva förlagda i Kristianstad.

 Härav äro två exemplar upprättade samt emellan fortifikationsdepartementet och drätselkammaren växlade.

Kristianstad den 15 november 1924.

För Kungl. arméförvaltningens
fortifikationsdepartement:

M. MORTON.

För staden Kristianstad.
På drätselkammarens vägnar:

P. ANDERSSON.

/ John Sjöholm.